

Innumeras concessit opes mihi conditor orbis;
 Sumpsit inops modicas, pauper et exiguas.
 Præsulis officium, populo acclamante, recepi.
 Semina distribui parcis alma gregi.
 Ecclesias Christi cultu venerabar honesto:
 Peccati hinc veniam cœlicolæ obtineant.
 Carmina læta olim cecini, nunc tristia iungo,
 Funeris exsequias musa venusta parat.

A Francia me genuit, genitor nomine Saxo.
 Oromatis merui nomen habere novum.
 Dic relegens: Requiem teneat Adventus almam,
 Cum grege candidulo regna beata petens.
 Rex cœli adveniens plasmatis reddere digna,
 In paradisiaco gramine pande viam.
 Obsecro per trinum Dominum, contestor et unum,
 Mauseoli septum nulla manus violat.

(Opusculum subsequens, suo loco omissum, seriem claudit Operum Ratramni Corbeiensis monachi, quæ habes supra in hoc volumine.)

RATRAMNI

CORBEIENSIS MONACHI

EPISTOLA DE CYNOCEPHALIS

AD RIMBERTUM PRESBYTERUM SCRIPTA.

(Apud Oudinum, de Script. eccles. tom. II.)

Divinæ gratiæ muneribus honorato, plurimum-que in Christo diligendo RIMBERTO venerabili presbytero, RATRAMNUS sempiternam in Domino Jesu Christo salutem.

Quod nostræ petitionis memores effecti, scripsistis nobis illa quæ de Cynocephalorum a natura potuistis cognoscere, non modice me lætificastis. Quod vero ad ea quæ postulastis minime rescripserim, noveritis negligentiae torpore nequaquam hoc contigisse, verum quia delatoris præsentia non affecerat, suspensum fuisse. Nunc autem veniente fratre Sarwardo ad nos et ad vos remeante, data occasione, solliciti fuimus, breviter intimare quæ nobis videbantur super inquisitione vestra. Quæritis enim quid de Cynocephalis credere debeatis, videlicet utrum de Adæ sint stirpe progeniti, an bestiarum habent animas: quæ quæstio compendiose ita potest determinari. Si hominum generi deputandi sunt, nulli dubium debet videri quod primi hominis de propagine descenderint. Neque enim fas est humanam credi aliunde deduci originem quam primi de parentis substantia. Quod si bestiali generi connumerantur, nomine tantum hominibus, non natura communicant. Inter hæc sciendum vero si contenti fuerimus opinione nostrorum, videlicet ecclesiasticorum doctorum, inter bestias potius quam inter homines deputandi sunt, siquidem et forma capitis et latratus canum, non hominibus sed bestiis similes ostendit. Hominum denique est rotundum vertice cœlum aspicere, canum vero oblongo capite rostroque deducto terram intueri. Et homines loquuntur, canes vere latrant. Verum quo litteræ a vestra cha-

ritate nobis directæ, dum naturam illorum diligentius significarunt, nonnulla docuerint quæ humanæ rationi potius quam bestiali sensibilitati convenire videntur: scilicet quod societatis quædam jura custodiant, quod villarum cohabitatio testificatur; quod agri culturam exercent, quod et frugum messe colligitur; quod verenda non bestiarum more detegant, sed humana velent verecundia, quæ res pudoris est indicium; quod in usu tegminis, non solum pelles, verum etiam et vestes eos habere scripsistis: hæc enim omnia rationalem quodammodo testificari videntur eis inesse animam. Nam cum dicatur civitas esse cœtus hominum eodem sub jure pariter degentium, istique simul cohabitare per villarum contubernia dicantur, civitatis distinctio talibus convenire non abs re creditur. Siquidem et collectione sua multitudinem faciunt, et pariter habitare non nisi sub alicujus jure conditionis poterant. Ubi vero jus aliquod servatur, consensu quoque animorum una continetur. Neque jus aliquod potest esse, quod consensus communis non decreverit. Verum talem præter moralitatis disciplinam nec constitui, nec custodiri aliquando potuit. Jam vero agros colere, terram proscindere, sementem rurali fenori concredere, artis peritiam demonstrat. Quæ res nisi ratione præditis haudquaquam favere cognoscitur. Etenim rationis est causam requirere singularum actionum, ubi causa: quæ res pingues efficiat terras, quæ causa sementis ubertatem producat; quarum sine scientia agricultura nunquam digne poterit exerceri. Porro tegumenta nosse conficere, vel pelle, vel lana linoque, studium est ratio-

^a Sic mss. ubique.

nalis animæ. Nisi enim artificio quodam hæc parari non possunt, et artis scientia nopsis rationali conceditur animæ. At pudenda velari, honestatis est signum, quod non queritur nisi ab animæ inter turpe et honestum habente distinctionis iudicium. Erubescere namque nemo potest de turpitudine, nisi cui contigit quædam honestatis cognitio. Hæc autem omnia rationalis animæ esse propria, necque nisi ratione carens negabit. Inter honestum turpeque discernere, artisque scientia pollere, jura pacis concordiaque condere, nec sine iudicio rationis nec præter acumen ingenii, fieri possunt. Qua de re cum talia dicitis apud Cenocephalos videri, rationalem eis inesse mentem reipsa testificamini. Homo vero a bestis ratione tantummodo discernitur. Quæ, quod videtur inesse his de quibus loquimur, homines potius quam bestiarum deputandi videntur.

Huic intelligentiæ non parum suffragari videtur libellus de martyrio sancti Christophori editus. Quemadmodum autem in eo legitur, hoc de genere hominum fuisse cognoscitur, cuius vita atque martyrium claris admodum virtutibus commendatur. Nam et baptismi sacramentum divinitus illum consecutum fuisse, nobis ministerio eum perfundente, sicut libellus ipse testatur, creditur. Fama quoque vulgante, plura feruntur quæ hujusmodi hominum genus rationis compos insinuare videntur. Isidorus quoque cum de portentorum ex humano genere defluxorum varietate loqueretur in libris Etymologiarum, inter reliqua sic ait : « Sicut autem in singulis gentibus quædam sunt monstra hominum, ita in universo genere humano quædam monstra sunt gentium, ut Gigantes, Cenocephali, Cyclopes, et cætera. » Hoc dicens manifeste signavit quod Cenocephalos ex primi hominis propagine originem duxisse fuerit opinatus. Nam sicut in singulis gentibus quædam contra legem naturæ videntur procreari, ut bicipites, trimani, pumilioes, hermaphrodite, sive androgynæ, vel alia perplura, quæ tamen contra naturæ legem non fiunt, sed propria quodammodo dispositione proveniunt, siquidem lex naturæ Divinitatis est dispositio. Sic quoque universi generis humani ordini naturali videntur monstruosam inferre procreationem illa, quæ superius commemorata sunt, hominum, prodigiosa portenta, vel alia plura, quæ longum est commemorare, ut Pigmæi, Anticaudæ, quorum aliis cubitalis dicitur inesse statura corporis, aliis plantarum conversio post crura, et in plantis octoni digiti : Hippodes, qui humanam formam pedibus miscent equinis ; Macrobii, humanam staturam pene duplo superantes; gensque feminarum in India quinto anno concipiens, et octavum vitæ annum non excedens, et alia complura fatuque incredibilia. Et quamvis ferantur ista ex humano genere duxisse originem non tamen mox neque temerè homines ratione prælitos esse firmandum. De Gi-

gantibus vero qui inter hæc portenta numerantur, homines fuisse de hominibus natos nemo fere qui dubitet, quandoquidem divinarum auctoritate litterarum, hoc astrui non ignoremus. Quibus Cenocephali dum connumerantur, hoc etiam et de his sentiendum esse putatur, maxime si illa constiterint quæ de sancto Christophoro leguntur, ut quæ fama de eis vulgaris dispergit. Nec tamen ista dicentes vel sentientes, consequitur ut quidquid de homine procreatur, hominem quoque esse humanæque rationis ingenio præditum. Verbi gratia, cum legitur vitulus ex muliere procreatus, aut serpens editus de femina. Proinde tamen neque vitulum, neque serpentum illum, humanam animam vel rationalem habuisse consenserim. Monstruosos quoque partus ille tempore regis Alexandri de muliere profusus, cuius superior pars hominem proferebat, inferior vero bestiarum formas diversarum viventiumque protulerit. Nec tamen bestias illas, licet humano semine procreatas, rationalem habuisse animam, nisi rationis expertis, unquam puto præbebit assensum. Qua de re nec hos de quibus res agitur, propterea quia duxerant originem ex hominibus, eos continuo rationali pollere mente crediderim, si non vel ea quæ scripsistis, vel quæ leguntur et feruntur de his talia, quomodo sentirem, moverent. Nunc autem tanta tamque fortia videntur esse quæ super his dicuntur, ut his vel fidem non adhibere, vel contradicere velle, pervicacia potius videatur esse quam prudentia. Accedit ad hæc, quod scripta vestra testantur, domesticorum omne genus animalium, quæ nostris in regionibus habentur, apud illos haberi. Hoc vero fieri posse, si bestialem et non rationalem animam haberent, nequaquam video. Siquidem homini animalia terræ fuisse divinitus subjecta, Genesios lectione cognoscimus. Ut vero bestiarum alterius a se generis animantia, et maxime domestici generis, curent, et eis diligentiam adhibeant, suisque cogant imperiis subjacere et usibus parere, sicut nec auditum, ita nec creditum cognoscitur. At vero Cenocephali, cum domesticorum animalium dicuntur habere multitudinem, eis minime convenit bestialis feritas, quorum animalia domestica lenitate mansuedunt. Hæc sunt quæ de Cenocephalis arbitror sentienda. Cæterum an et aliis sic sentire placuerit, an e diverso, non erit nostri iudicii. De libro vero beati Clementis quod interrogastis, non inter doctos viros plenæ auctoritatis habetur, quamvis non usquequaque repudietur. Leguntur enim quædam in illo, nostro, id est ecclesiastico, dogmati non usquequaque respondentia. Verum quæ de gestis Pauli apostoli scribuntur in illo, recipiuntur, at pote nihil quod doctrinæ Christianæ vel contradicat vel repugnet, continente. Valere beatitudinem vestram semper in Christo gaudemus, et ut memor sis nostri deprecamur.